

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Mistro af gammel Vane

Af Dr. phil. Helmuth Gottschalk

Hvis man gransker Baggrunden til den herskende Spænding mellem Krigens tre store Allierede, opdager man til sin Overraskelse, at de saglige Modsætninger mellem Russerne og Anglosakserne i Virkeligheden er mindre end dem mellem England og U.S.A. — London og Washington slaas saaledes for ramme Alvor om Verdenshandelen, især om Imperielandenes Marked, mens Russerne vil købe hos begge Lande og til Gengæld kan levere efterspurgte Raamaterialer, især Tømmer, Træmasse, forskellige Malmsorter o. s. v. Mens U. S. A. kræver at dominere i Stillehavet og permanent vil forpagte de engelske Baser, som under Krigen overlodes til amerikanske Flaade- og Luftstyrker, er de russiske territoriale Udvidelser af Unionens Omraade eller Indflydelsessfære kun af andenrangs Betydning for dets Allierede. Englands og Amerikas Interesse i Østersø-Zonen eller i Sydøsteuropa er nemlig ikke af vital Art. Saaledes opgav England endnu i Begyndelsen af Hitlers Oprustning gennem Flaadeoverenskomsten med Tyskland frivilligt Østersøen. At Russerne via Sydøsteuropa eller Dardanellerne vil gøre sig gældende i Middelhavet er ganske vist af mere alvorlig Natur, men England har før tolereret den aggressive Mussolini paa Tolvøerne og Balearerne og inviterer netop nu og tiltrods for Konkurrencen om Mellemste Østens Oliedistrikter Amerikanerne til Deltagelse i Palæstina-Mandatet. Hvad endelig det Fjerne Østen angaar, saa er Stormagterne blevet enige om Kina-Spørgsmaalet, hvorefter Disputen om Kontrollen over Japan reduceres til et Andenrangsproblem.

Heller ikke den ideologiske Modsætning angaaende Sovjets Forhold til sine vestlige Naboer relfærdiggør den herskende Spænding. Den russiske og den vestlige Opfattelse af Demokrati falder der ikke sammen. Russerne lægger Vægt paa den økonomiske Ligeberettigelse for alle Samfundsborgere, den anden Part paa deres parlamentariske Rettigheder, om jeg her for Korthedens Skyld maa benytte en saa sammentrængt Formulering. Men dersom Forholdene i Syd-

østeuropa ikke helt svarer til vestlig-demokratiske Idealer, saa gælder dette jo i lige høj Grad for det engelsk kontrollerede Grækenland som for den russiske Sektor, hvor Ungarn ovenikøbet lige har kunnet gennemføre fuldstændig fri Valg. (Hvad bliver der forresten af Idealet om Folkenes Selvbestemmelsesret, naar engelske Tropper med deres overlegne Vaaben kæmper mod den indonesiske Frihedsbevægelse?)

Men selv om de saglige Modsætninger i Forholdet mellem London og Washing-

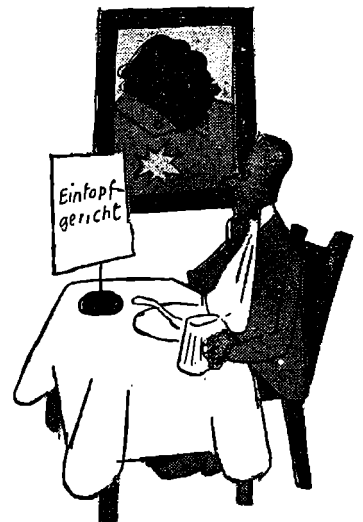
ton er større end de anglo-saksisk-russiske, præges Atmosfæren mellem Briter og Amerikanere dog af gensidig Tillid, mens der mellem Russerne og de anglo-saksiske Fætre derimod stadig hersker gensidig Mistænksomhed. Det er denne psykologiske Faktor, som blæser sagligt set mindre betydningsfulde Modsætninger op til et førsteklasses Konfliktstof.

Men denne psykologiske Faktor kan afstedkomme højst reale Virkninger — bl. a. en Forsinkelse af Verdens fredelige Genopbygning og et vedblivende højt Rustningsniveau til Skade for den civile Velstand. En Forbedring af den psykologiske Atmosfære er derfor en Opgave af største Vigtighed.

Den gensidige Mistillid mellem Sovjetunionen og den vestlige kapitalistiske Verden er baseret paa reale Kendsgerninger i Mellemkrigstidens politiske Si-

«Sovjetunionen er daarlignt befolket, og Folket er dvædende og undertykke.»
(Johannes Holste geograf).

«Tyskerne er slittige og nøjsomme.»
(C. C. Christensen's geograf for mellemkølen).

«Frankmødene er livlige og tapre.»
(C. C. Christensen's geograf for mellemkølen).

«Danskene er jordens mest oplyste folk.»

Lad os komme væk fra de vedtagne Klichéer i vor Bedømmelse baade af andre og af os selv! Arne Ungermans Illustrationer til nogle Geografibogs-Klichéer understreger, at vi i vor Bedømmelse af andre Nationer alt for ofte bygger paa fastgroede Dogmer. (Tegningerne er et Udsnit af en Midterside i »Kulturkampens Skolenummer, 2. Aarg. Nr. 1, Feb. 1936).

tuation. At disse idag ikke længere gælder, skyldes først og fremmest, at Sovjetunionen har opnaaet og bevist en overvældende Styrke. De tre store Verdensmagter er besluttet paa og tvunget til Fred og Fordragelighed, fordi en ny Krig selv af en Kombination af Stormagter mod den ene Part, uvægerlig i Stedet for til en Sejr vilde føre til en universel Ødelæggelse. *Intet staar saa fast i Dagens Politik som de tre stores Beslutning at holde Fred.*

Alligevel fortsætter den gamle psykologiske Indstilling paa Mistillid saa at sige efter en psykologisk Inertiens Lov, og der skal en særlig bevidst Anstrengelse til for at bryde den onde Cirkel. Foreløbig gaar endnu den saakaldte offentlige Mening, henholdsvis dennes Producenter, jævnt og støt den mindste Modstands Vej. En gammel rodfæstet Indstilling følger dybt udkørte Vejbaner og Kanaler. Hvert nyt Indtryk eller Kendsgerning i Forbindelse med det kritiske Emne finder automatisk Vejen til de indkørte Forestillingsbaner, graver dem dybere og bekræfter og befæster denne Paaforhaand-Indstilling. Kun en bevidst Anstrengelse kan føre til et nyt og mere objektivi Syn paa Tingene.

Der findes forskellige Faktorer med afgørende Betydning for den gensidige Mistillids vedvarende Eksistens. Politikere, politiske Skribenter og Journalister skaber en stor Del af den offentlige Mening — og bliver derefter fanget i den af dem selv forberedte Atmosfære. En af de vigtigste Faktorer er saaledes øjensynligt Pressens Indstilling. Her følger et ligefrem klassisk Eksempel paa, hvordan den gamle negative Indstilling automatisk fortsætter, og derved hver Gang styrker det allerede bestaaende Onde. — En Korrespondent beretter om den sorte Børs i forskellige Dele af Ruinbyen Berlin, hvor han tiltrods for et strengt Forbud har set mange Soldater ivrigt sjakre med Civilbefolkningen. Mange af dem var russiske Soldater — »et Tegn paa deres svigtende Disciplin«; mange andre Amerikanere, »der gjorde det af Sportsaand«. Hvordan skal man stole paa et Folk med svigtende Disciplin i sin Armé?! Men hvor er det dog morsomt, at de gæve amerikanske Gutter stadig har deres Sportsaand i Behold!

Paa samme forud indtagede Maade formuleres de fleste Korrespondancer fra det besatte Tyskland. I den engelske og amerikanske Sektor gaar f. Eks. Fraterniseringen saa strygende, at Køns sygdommens Spredning mangedobledes i Løbet af 6 Maaneder. Men i den russiske Sektor »voldtages« alt Hunkøn fra Vuggen til Graven. Kommentarer turde være overflødig.

For ikke mange Maaneder siden berettede de engelske Blade, at en hel Division Amerikanere maatte gennemføre en omfattende Rensningsaktion mod ameri-

kanske Soldater i Frankrig, der uden Orlov havde begivet sig paa Eventyr og forvoldte ikke saa lidt Uro i Landet. At noget saadant sker, er ikke unaturligt, og det vidner kun om en fornuftig Takt, at Pressen ikke har gjort noget videre ud af denne kedelige Affære. Ogsaa Russernes Millionarméer har som bekendt, især i de lovløse Omraader i Østeuropa lignende Ubehageligheder at kæmpe imod. Men de har fundet en væsentlig mindre forstaaende og taktfuld Presse.

Det er ogsaa en kendt Sag, at »Russerne udplyndrer Tyskland«. Soldaterne tager løst og fast og betaler med Tobak eller Brød eller Okkupationsmark. Korrespondenterne kan ikke lide denne Fremgangsmaade. Men ogsaa de ikke særlig talrige amerikanske Besættelsestropper i Berlin har sendt Varer hjem til en Værdi, der pr. Maaned overstiger hele deres Lønningssum med 1 Million Dollars. Men dette nævnes kun i forbigaaende i nogle Blade. Hvad Englænderne angaar, har jeg kun fundet dem omtalt i en ganske underholdende Skildring i Göteborg Handels- og Sjøfartstidning, der fortæller, hvorledes der i bestemte Gader i Londons East End af Soldater paa Orlov fra Tyskland sælges Zeiss-Kameraer, Kikkerter, Ure o. s. v. til Krigsbyttepriser. Hvordan de mon er kommet over dem? Hvor er Forskellen mellem Russernes og de andres Adfærd? I Korrespondenternes Referater!

Den gamle negative Indstilling præger ogsaa alle Beretninger om Russernes organiserede Bortskaffelse af Maskiner, Forraad og Værdier af al Slags, der virkelig er meget grundigere end i de andre Sektorer. Dette maa virke utiltalende paa Læseren. Men man savner næsten altid i disse Fremstillinger Forstaaelsen af det russiske Synspunkt: Det er nemlig Tyskerne, der aktivt eller passivt har forskyldt, at hele den vestlige Sovjetunion idag er en næsten ubeboelig Ørken. Hvis Russerne skikkeligt vilde vente endnu en Vinter til eller maaske endog to eller tre Aar, saa vilde Genopbygningen i det ødelagte Territorium samt tysk Skadeserstatning efterhaanden afhjælpe den ukrainske Befolknings største Savn. Men mærkelig nok har Russerne efter fire Krigsaar ikke saa megen engleagtig Taalmodighed og foretrækker derfor snarest at dække saa meget som muligt af deres Behov allerede før denne Vinters Komme og overlader det til Tyskerne at vente paa Genopbygningens Resultater. Det kan kun give et Vrangbillede af hele Situationen, om ikke dette selvfølgelig og naturlige russiske Synspunkt hver Gang fremhæves med samme Vægt som Skildringen af deres »Plyndringer«. Russerne er utvivlsomt utaalmodige og sandsynligvis hensynsløse. Men vilde det ikke hjælpe paa international Forstaaelse stærkere at fremhæve, hvorfor de er det?!

Besættelse er en ond Ting, og ingen Besættelsessoldater kan blive populære. Vilde det derfor ikke være klogt over for den stadige Kritik af russisk Besættelsespolitik i de enkelte Lande at tænke paa nogle af de mest ansete amerikanske Tidsskrifters advarende Artikler om, at Amerika er ved at sætte sin good-will i England, Frankrig og andre befriede Lande overstyr, fordi det amerikanske Militærs Optræden ofte støder mod almindelig Takt og Tone. General Eisenhower har netop nu understreget dette gennem en energisk Dagsbefaling. Og disse Tilfælde drejer sig ikke engang om Besættelsestropper, men om venlige Styrker!

Kort sagt, Pressen, en af de største Faktorer i den offentlige Meningsdannelse, kan og maa endnu gøre meget for at skabe en sundere Atmosfære mellem Folkene.

Paa den anden Side maa man heller ikke være uretfærdig mod Pressen. Meget i de herskende Misforstaaelser er selve det læsende Publikums Skyld. Enhver kan ved lidt Selviagttagelse fastslaa, i hvor høj Grad han er tilbøjelig til at læse og huske det, der passer til hans forudfattede Meninger og et engang fastslaaet Billede, og hvor let han paa den anden Side læser hen over og glemmer det, der ikke passer dertil. De fleste Blade vilde med Rette kunne protestere mod en Bebrejdelse for bevidst at undertrykke eller udelade vigtige Fakta eller Telegrammer. De bringer dem, omend i forskelligt Udstyr og Formulering, og det skulde være Læserens Sag selv at danne sig et Billede. — At dette ikke sker, er en beklagelig Kendsgerning, som dog ikke skulde være ukendt for kloge og ansvarsbevidste Skribenter, der netop derfor skulde føle sig ansporet til gennem Stoffets Tilrettelæggelse at hjælpe ved Korrekturen af gamle forældede Billeder og Indstillinger. — Menigmand er saa opslugt af sit eget Dagligslivs Bekymringer og Arbejde, at han erfaringsmæssigt ikke indtager en aandelig aktiv, men en passiv Holdning over for Problemer, der ikke umiddelbart og øjensynligt berører hans snævre egoistiske Selv. Der er simpelthen Grænser for, hvad han kan overkomme.

Men hvad med Sovjetunionens Venner? kan man spørge. Russerne mangler da heller ikke Fortalere og Venner, og især den beundringsværdige Kamp mod de tyske Barbarer har mangedoblet deres Skare. Disse — kommunistiske og ikke-kommunistiske Ruslandsvenner har præsteret et meget stort og vigtigt Oplysningsarbejde og i mange Henseender forstaaet at modarbejde Mistroen mod Sovjetunionen. Men objektivi set er deres Indflydelse væsentlig ringere, end den egentlig kunde være. I denne Henseende kan der ogsaa rettes en Bebrejdelse mod

(fortsættes Side 10)

FRIT DANMARK

Landsorganisationen

Sekretariatet: Smallegade 41, Telf. Fasan 1254

FRIT DANMARK henvender sig herved til F.D.s Abonnenter og Læsere og opfordrer Dem til ved *personlig* Henvendelse indenfor Deres Kreds at tegne Medlemmer til Landsforeningen og til at tegne Abonnement paa vort Ugeblad.

Enhver Læser af Bladet, der er paa Linie med vort Program og er interesseret i Ugebladet, bør foranledige nedenstaaende „4 ny Indmeldelser“ tegnet.

„FRIT DANMARK“ har til Formaal at sikre Danmarks nationale og folkelige Frihed, at staa Vagt om en konsekvent Gennemførelse af Modstandsbevægelsens Krav, at arbejde for Videreførelse af den Fællesskabets Aand, som har præget Modstandsbevægelsens Kamp, at fremme Befolkningens stærkere og mere umiddelbare Deltagelse i det politiske Liv og at skabe Kontakt og Samarbejde mellem Personer af alle demokratiske Partier og Anskuelse for dermed at sikre og udvide Demokratiet.

Som Medlemmer kan optages alle, der tilslutter sig Organisationens Maal og ikke har kompromitteret sig nationalt under Besættelsen.

Kontingent i „FRIT DANMARK“ fastsættes af Grupperne (i København 6 Kr. aarlig eller 1,50 Kr. pr. Kvartal). Abonnement paa Ugebladet „FRIT DANMARK“: Kr. 3,30 pr. Kvartal.

FRIT DANMARK

FRIT DANMARK

Undertegnede indmelder sig herved i Frit Danmarks Landsorganisation

Undertegnede tegner herved Abonnement paa „FRIT DANMARK“

(Saafremt kun en af Delene ønskes, overstreges det ikke ønskede.)

Navn _____

Stilling _____

Adresse _____

_____

FRIT DANMARK

Undertegnede indmelder sig herved i Frit Danmarks Landsorganisation

Undertegnede tegner herved Abonnement paa „FRIT DANMARK“

(Saafremt kun en af Delene ønskes, overstreges det ikke ønskede.)

Navn _____

Stilling _____

Adresse _____

FRIT DANMARK

Undertegnede indmelder sig herved i Frit Danmarks Landsorganisation

Undertegnede tegner herved Abonnement paa „FRIT DANMARK“

(Saafremt kun en af Delene ønskes, overstreges det ikke ønskede.)

Navn _____

Stilling _____

Adresse _____

_____

FRIT DANMARK

Undertegnede indmelder sig herved i Frit Danmarks Landsorganisation

Undertegnede tegner herved Abonnement paa „FRIT DANMARK“

(Saafremt kun en af Delene ønskes, overstreges det ikke ønskede.)

Navn _____

Stilling _____

Adresse _____

**Til FRIT DANMARK'S
Ekspedition**
Nørrevoldgade 11, København K.

Kan
nedlægges
ufrankeret
i
Postbrev-
kasserne

315

Reserveret Postvæsenet

**Til FRIT DANMARK'S
Ekspedition**
Nørrevoldgade 11, København K.

Kan
nedlægges
ufrankeret
i
Postbrev-
kasserne

315

Reserveret Postvæsenet

**Til FRIT DANMARK'S
Ekspedition**
Nørrevoldgade 11, København K.

Kan
nedlægges
ufrankeret
i
Postbrev-
kasserne

315

Reserveret Postvæsenet

**Til FRIT DANMARK'S
Ekspedition**
Nørrevoldgade 11, København K.

Kan
nedlægges
ufrankeret
i
Postbrev-
kasserne

315

Reserveret Postvæsenet

FRIT DANMARK:

En Landsorganisation

Af Sekretær, cand. polit. Johs. Ammundsen

I »Frit Danmark« for 19. Oktober har Professor Mogens Fog fremsat den Tanke, at FRIT DANMARK skulde udvikle sig til en Folkebevægelse af Omfang og Indflydelse som i sin Tid Højskole- og Andelsbevægelsen.

Det er et meget vidt Perspektiv, Mogens Fog her ruller op. — Der er noget storstilet og umiddelbart tiltalende i den Tanke, at den tidligere Modstandsorganisation, efter at Kampen mod Besættelsesmagten er ophørt, omformes til en Folkebevægelse, der yder et Bidrag til Danmarks Genopbygning og fremtidige Udvikling.

Den Linie, der er fastlagt for Organisationens fremtidige Arbejde, er i Formaaalsparagraffen udtrykt saaledes:

»FRIT DANMARK er en Fortsættelse af den under Danmarks Besættelse dannede illegale Organisation af samme Navn og har til Formaal at sikre Danmarks nationale og folkelige Frihed, at staa Vagt om en konsekvent Gennemførelse af Modstandsbevægelsens Krav, at arbejde for Videreførelse af den Fællesskabets Aand, som har præget Modstandsbevægelsens Kamp, at fremme Befolkningens stærkere og mere umiddelbare Deltagelse i det politiske Liv og at skabe Kontakt og Samarbejde mellem Personer af alle demokratiske Partier og Anskuelser for dermed at sikre og udvide Demokratiet.

FRIT DANMARK er saaledes en Kontakt-Organisation, hvis Virksomhed i Formaaalsbestemmelsens Aand altid vil være betinget af, at Kræfter fra alle demokratiske Partier og Anskuelser tager Del i dens Arbejde og Ledelse paa lige Fod.«

Skønt den Tanke, at et saadant tværpolitisk Arbejde vil kunne blive af meget stor Betydning i politisk, kulturel og social Henseende, ikke er gammel i Danmark, er der dog allerede adskillige Tusinde, der har indset Vær-

dien heraf, og som for at støtte et Arbejde efter disse Linier har tilsluttet sig Landsorganisationen.

Skal FRIT DANMARK have Mulighed for at øve et Oplysningsarbejde og en praktisk Reformvirksomhed, som sætter sig varige Spor i det danske Samfund, er det da ogsaa en uomgængelig Betingelse, at Organisationen

Frit Danmarks Landsformand, Professor Mogens Fog.

faar et meget betydeligt Omfang. Den maa bæres frem af en bred folkelig Bevægelse, og Tilgangen maa komme fra alle demokratiske Kredse.

Landsorganisationen, som blev stiftet paa en Kongres i Aarhus d. 15. og 16. September d. A., maa i første Række bygge paa Medlemmerne af de tidligere illegale *Frit Danmark-Grupper*, der i sin Tid blev dannet i de fleste Byer og i en Del Landdistrikter, og i hvilke Forstaaelsen for Organisationens Fredsmaal i Reglen har vist sig stor.

Grupperne dannedes dels lokalt og dels fagligt, og denne Opdeling er fortsat gældende. Nogle Steder var Grupperne meget talstærke, andre Steder bestod de af ganske faa Personer. Hvor Grupperne i Forvejen har bestaaet af

et større Antal Medlemmer, er Oprettelsen af en Lokal-Afdeling i Reglen gaaet lettest. Lokalafdelingerne træffer selv Beslutning om deres Forhold, herunder om de Love de vil vedtage; kun er Formaaalsparagraffen fælles, og det samme gælder Bestemmelsen om, at Organisationen er aaben for Tilgang af enhver, der ikke er nationalt kompromitteret. Det kan oplyses, at der nu, 2 Maaneder efter Landsorganisationens Stiftelse, i mere end 20 Byer i Jylland og paa Øerne er oprettet Lokalafdelinger, og i en Række andre Byer og Landdistrikter er Oprettelsen under Forberedelse.

Endvidere har foreløbig 3 af Faggrupperne, nemlig Læge-, Lærer- og Tjenestemandsgupperne tilsluttet sig Landsorganisationen. Af disse har alene Lægegruppen haft en Tilgang paa op mod 500 Medlemmer.

En Række andre Faggrupper er for Tiden under Dannelse.

Skønt dette foreløbige Resultat maa betegnes som meget lovende for Organisationens fremtidige Omfang, er der dog et betydeligt Stykke Vej at tilbagelægge, før man har naaet den Størrelsesorden, som maa anses for ønskelig.

Organisationens *Omfang* er dog kun den ene — om end meget betydningsfulde — Side af Sagen. Det primære, det hvorved FRIT DANMARK skal vise sin Eksistensberettigelse, er det Arbejde, der udføres.

I denne Henseende er det naturligt først at pege paa Bladet, det Organ, hvorigennem FRIT DANMARK's Synspunkter først og fremmest er kommet til Orde baade overfor Medlemmerne og overfor den større Offentlighed. — Det er en naturlig Opgave for Medlemmerne at støtte Bladet, hvilket praktisk vil sige efter Lejlighed at henlede Opmærksomheden paa det og opfordre Venner og Kolleger til Tegning af Abonnement.

Det er imidlertid ikke Tanken, at Organisationen udelukkende skal eksistere til Støtte for Bladet. Tværtimod vil Organisationen i sig selv faa meget betydningsfulde Opgaver at løse i Fremtiden. Som legal Organisation ligger FRIT DANMARK endnu i Svøb og kan ikke fremvise mange imponerende Arbejdsresultater, men et første Resultat fremlægges netop i disse Dage, idet FRIT DANMARK's »Landssvigerudvalg«s Betænkning: »Om Principperne for Fuldbyrkelse af Frihedsstraf for Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed« er trykt og tilstilles Medlemmerne og de paagældende Myndigheder. Den næste Publikation vil formentlig omhandle Forslag til Revision af Valgloven.

Paa lignende Maade vil FRIT DANMARK's Hovedledelse i Fremtiden tage Initiativet til Løsning eller Belysning af Spørgsmaal af Betydning for det danske Samfund, og det vil sikkert ofte vise sig, at Organisationen paa Grund af sin tværpolitiske Karakter har særlige Forudsætninger for at fremlægge Arbejdsresultater, der sætter sig Spor.

Det er imidlertid ikke blot Hovedledelsen og de af denne nedsatte Udvalg, der maa præstere et Arbejde. Hele Organisationen maa deltage heri. Det er Tanken, at de af Hovedledelsen udsendte Skrifter skal danne Grundlag for en Diskussion i Grupperne, hvis Stilling til de behandlede Problemer man ønsker at blive gjort bekendt med. Paa Møder og i Studiekredse kan politiske, sociale og kulturelle Problemer tages op til Undersøgelse, ikke blot til Orientering for Medlemmerne, men ogsaa med Henblik paa Løsning af konkrete Spørgsmaal i Organisationens Aand.

Det er FRIT DANMARK's Opgave paa denne og lignende egnede Maader at fremme Befolkningens stærkere og mere umiddelbare Indflydelse paa det danske Samfunds demokratiske Udvikling. Der er her i Landet Brug for et Arbejde, som det FRIT DANMARK tager op. Hvis de, der er enige heri, tager Konsekvensen deraf, vil Folkebevægelsen FRIT DANMARK inden længe være en Realitet.

Johs. Ammundsen,

Sekretær for Landsorganisationen
Frit Danmark.

Besættelsestidens Fakta

2. Del af I. Bind.

Sagførerraadets dokumentariske Fremstilling har nu udsendt første Bind — et digert Værk paa mere end 500 Sider.

Det siges i Forordet, at den nu udsendte Del af Værket »karakteriserer mere direkte end de andre Dele de betydeligste Grupper af eventuelt strafbare Personer, baade dem, der af Lovgivningsmagten og Domstolene er inddraget under Udrensningsloven, og dem, der kunde være blevet det(!)«.*)

Værket giver en udførlig Redegørelse for »danske Foreninger med Samarbejdsformaal«, derunder Den dansk-tyske Forening; Foreningens Formand, Generaldirektør Knutzen, gav den ved Foreningens Stiftelse et Mindeskrift i følgende Udtalelse: »Sand national Følelse er en Bestanddel af Folkets Lov. Men vor Historie har desværre for mange Eksempler paa, at Udenrigspolitik baseret alene paa Følelse er en skæbnesvanger Politik. Den følelsesbetonede Politik kan, uden at være det, ligne Heroisme. Det er nu ikke det værste. Værre — og afgørende — er det, at en lille Nations følelsesbetonede Udenrigspolitik fører Nationen mod Afgrunden. Det er sikkert nok, og derfor bør, synes vi, der er gaaet ind i Arbejdet for og med Den dansk-tyske Forening, Forstanden stilles ved Siden af Følelsen, og Viljen til Samarbejde og Forstaaelse sættes i Vrangviljens og den skjulte Modstands Sted.« Mon Generaldirektørens forstandsmæssige Udenrigspolitik var ganske uafhængig af hans følelsesmæssige Indstilling!

Fortegnelsen over Bestyrelsesmedlemmer og Repræsentantskabet er særlig interessant for den Læser, der konstaterer, hvem der ikke vilde lægge Navn til. Det er saaledes værd at fremhæve, at Departementscheferne modstod Fristelsen.

Værket redegør derefter for D.N.S.A.P. Det er nyttigt i Sammenhæng at studere Organisationens Opbygning og oplivende at genopleve, hvordan den faldt fra hinanden, selvom dette kun i store Træk kan læses af de samlede Dokumenter, men det er i denne Forbindelse værd at konstatere, at de danske Folketingsvælgere i 1943 saa instinktivt (følelsesmæssigt!) forstod, hvad Valget drejede sig om: de danske Nazisters Nederlag. Paa den anden Side er det næsten rørende at se, hvorlænge de danske Nazister havde »Troen«. Saa sent som 15. Marts 1945 — altsaa halvanden Maaned før Kapitulationen — udtalte Popp-Madsen paa et stort Møde i Koncertpalæet under stormende Bifald, at ligesom Lægevidenskaben havde indført Chokbehandling, vilde Nazisterne indføre politisk Chokbehandling. »Vi er her, og vi bliver her, og vi agter i Fremtiden at kræve Ørenlyd for

*) Fremhævet af Anmelderen.

de Tanker, vi ved, vort Folk trænger til«.

Selv om meget taler for at undlade at rejse Tiltale mod S.A.-Folk, og Københavns Byret nu endog frifinder for Tiltale efter Uroloven, bør man stadig erindre sig, i hvor høj Grad ogsaa disse Mennesker har stillet sig udenfor dansk Tankegang. At læse den modbydelige S.A.-Sang, der er blevet skraalet ved Sammenkomsterne, er fuldtud tilstrækkelig Karakteristik af denne *forholdsvis* uskyldige Organisation. Betegnende nok er denne Sang citeret efter Bladet »Germanerstemmen«.

Det derefter følgende Kapitel om den tyske Folkegruppes Organisationer (Schleswigsche Kameradschaft og Deutsche Berufsgruppen Nordschleswig) er interessant Læsning for enhver, der vil sætte sig ind i Problemet: Det tyske Mindretal. Der har hidtil i Pressen været meget faa Oplysninger om det tyske Mindretals Virksomhed i Besættelsesaaene. De nu samlede Dokumenter belyser Spørgsmaalet, og synes bl. a. i nogen Grad at afsvække, at de tyske Myndigheder har udstedt egentlige Ordre til de paagældende danske Statsborgere om at møde paa tysk Session. De Landsretsdomme, der er afsagt efter Bogens Fremkomst, udtaler da ogsaa mere forsigtigt, at Tiltalte maa antages at have handlet under et vist tysk Pres.

I de følgende Kapitler er der samlet Dokumenter om de mere officielle tyske Organisationer strækkende sig fra det tyske Gesandtskab over tysk Poliiti og Spionage, SS-Organisation, Schalburgkorpset, Vagt- og Brandkorps til Organisation Todt, og endelig slutter dette Bind med en Oversigt over Sabotagevagtordningen.

Det er ikke mærkeligt, at »Besættelsestidens Fakta« bliver større end oprindelig paaregnet af Redaktionen. En Haandbog maa for at være brugbar hellere tage for meget end for lidt med, og selvom visse Dokumenter ikke frembyder særlig Interesse, er Hovedindtrykket absolut det, at man snarere under Gennemlæsningen kan savne et Dokument — en Udtalelse, Referat af Forhandlinger el. lign. — som vilde udfylde Bedømmelsen af de Emner, der behandles.

Saaledes er f. Eks. Afsnittet om det tyske Handelskammer stedmoderligt behandlet. Denne Institutions uhyre Betydning for den tyske Infiltration og Spionage og dens Benyttelse af danske Statsborgere hertil faar man ikke det rigtige Indtryk af. Redaktionen bør absolut vende tilbage til dette Spørgsmaal i Afsnit L om Erhvervslivet, ogsaa af Hensyn til Farer, der ad Aare maaske igen kan true fra denne Kant.

Efterhaanden som Værket vokser sig større og bedre, savnes Stikordsregister mere og mere. Med det Omfang man allerede nu kan se, Værket vil faa, bliver det noget nær det vigtigste, at dette Register bliver udarbejdet paa rette Maade.

Niels Andersen.

DE FREMMEDE I LANDET

1940

og

1945

Familien Frank

Fæ dør, Frænder dør, og man selv dør ogsaa. Men Dommen over de døde dør aldrig.*

Udfra disse Ord fra Edda'en, havde Tyskerne i 1941 faaet den smukke Idé, at der skulde rejses et Monument for de Værnemagere, der havde arbejdet paa de tyske Arbejdspladser ved Aalborg. Et pompøst Minde, der til fjerne Tider kunde vidne om disse brave Folks Indsats for Tysklands Sag og Hitlers Krig.

Monumentet skulde koste 100.000 Kr., og Planen fik naturligvis Støtte af det berømmelige Firma *W r i g h t, T h o m s e n & K i e r*. En Komité blev dannet af »fremtrædende« Mænd fra Aalborg, især Entreprenører, og Aalborgs Borgmester Hr. *J ø r g e n s e n* anbefalede Tanken. Man henvendte sig til Professor *U t z o n - F r a n k*, der straks var villig til at fungere som kunstnerisk Raadgiver og udpegede en Række yngre Billedhuggere, der skulde konkurrere om det dyre Værnemager-Monument.

Desværre husker *U t z o n - F r a n k* ikke mere, hvem han udpegede — kun et enkelt Navn, Billedhugger *J o h a n n e s H a n s e n*. Nu oplyser denne Mand, at *U t z o n - F r a n k* ogsaa anbefalede sin egen Søn, *B o m a n U t z o n - F r a n k*, men det husker Professoren altsaa ikke mere.

Faderkærlighed er en smuk Ting. Og *U t z o n - F r a n k* synes i Overmaal at være besjælet af denne beundringsværdige Følelse. Da hans 15aarige Datter var Elev paa Akademiet, blev der tildelt hende et

Legat paa 5000 Kr., og hvis man vilde opremse alle de Legater, Stipendier, Understøttelser og Præmier, som Professor *U t z o n - F r a n k s* Søn har faaet tildelt i *A a r n e s L ø b*, vilde det fylde en hel Spalte. Man husker ogsaa den Præmie, som Akademiraadet tildelte *S k a b e r e n* af det kønne *H. C. Andersen Frimærke*, Akademiraadsmedlem *U t z o n - F r a n k*.

Hvad nu Monumentet i Aalborg angaar, saa maa det dybt beklages, at det ikke er blevet opført. Mennesker har en Tilbøjelighed til at glemme altfor hurtigt. Et synligt Minde om Værnemagerne, et varigt, hæsligt, anmassende Monument vilde til sene Tider vidne om, hvad der skete i Danmark under Besættelsen. Det vilde gøre samme Nytte som i sin Tid *U l f e l d - S t ø t t e n* paa *G r a a b r ø d r e t o r v*. Lad os dog faa det Monument! Det er ikke for sent endnu. De 100.000 Kr. kan vel nok skaffes. *W r i g h t, T h o m s e n & K i e r* vil sikkert gerne hjælpe med. Og den altid offervillige *G u n n a r L a r s e n* faar vel ogsaa igen Raadighed over sin Formue.

Og saa var Familien *U t z o n - F r a n k* beskæftiget et Stykke frem i Tiden. Hvis disse Mennesker kunde sysselsættes med Værnemagermonumentet, vilde vi i nogen Tid slippe for alle de Frihedsstatuer og Gravmæler og Mindesøjler og Danmarks-Monumenter, som Familien *Frank* ganske sikkert i Øjeblikket er i Færd med at udkaste og skaffe udført og modtage Præmier for.

Kados.

Norsk Roman

Synnøve Christensen: Forbrændte Hjerter. H. Hirschsprungs Forlag. — Pris Kr. 5,75.

Et ungt norsk Ægtepar flygter, forfulgt af Gestapo, til Sverige. Jacob har som »mistænkt« været paa Grini, Toves Far og Bror er som Kommunist aktive Frihedskæmpere i den norske Modstandsbevægelse. Baa de Jacob og Tove er indlevet i Modstandsaaendens Enighed og Idealer, og de skuffes dybt, da de i Sverige straks møder det »gamle« Samfunds Skavanker, friske og lyslevende. Jacob, der er Kontormand af Uddannelse, faar gennem Flygtningekontoret Plads som Landarbejder hos en svensk »Patron«, for hvem Flygtningene kun betyder en kærkommen billig Arbejdskraft. Bogen er en bitter Anklage mod de Svenskere, der udnyttede de norske Flygtninges ulykkelige Stilling til økonomisk Vinding, og dybere set mod den Tankegang, der ligger bag, og mod det Samfundssystem, der giver en saadan Tankegang saa gode Udviklingsmuligheder. — Man spørger sig selv: Var der mon mange Svenskere, der betragtede Flygtningeproblemet ud fra den Synsvinkel?

Synnøve Christensens Bog er imidlertid først og fremmest en psykologisk Roman. Hovedvægten er lagt paa Skildringen af Toves sjælelige Opløsning. Grundlaget herfor er arvelige Dispositioner; det psykiske Tryk i Sverige, Længslen efter Faderen og Broderen bringer hende ind i stadig hypigere Perioder af Nedtrykthed. Da hun erfarer, at Gestapo har dræbt hendes Far, bliver hendes Tyskerhad af sygelig Art, og hun forsøger at kvæle en tysk Nonne, der er Sygeplejerske paa den Klinik, hvor hun omsider er blevet indlagt. Søster Angelica's sch-Lyde martrer hendes Hjerne. Hun er for Tove alle Tyskere. »Hun er Gestapo, Politisoldaterne paa Grini, de tyske Kvinder i Oslo, som havde deres egne Butikker fulde af Mad, mens hun — Tove—og de andre ikke havde noget. Hun var dem alle, disse bredhoftede, kortbenede, gustne, sølv-rævehængte Slavinder, der troede, at de herskede.« — Det river i Toves Sind, naar Angelica med de milde Koøjne jamrer ved hendes Seng: »Ach ja, wir arme Menschen, vi er alle saa onde. Men vi Tyskere har det ondt. Hver Nat bomber de i Stykker vore Byer. Og vi vilde doch ingen noget ondt. Ikke vi almindelige Tyskere. Det er Gestapo... I Toves syge Sind bliver Angelica til Faderens Morder; det er hende, der torterer, det er hende, der myrder ham, og Tove maa beskytte og hævne ham.

Synnøve Christensen udsendte under Besættelsen en illegal Bog: »Ja, jeg er norsk Kvinde«, der blev højt vurderet for sin Beskrivelse af Oslo under Okkupationen. »Forbrændte Hjerter« vil have Levemuligheder først og fremmest som en dygtig psykologisk Skildring. S. H. L.

DE RENVASKEDE

Offentligheden har i den senere Tid med stigende Forbavselse bemærket, hvordan adskillige Personer, som i den første Tid efter Befrielsen frivilligt eller nødtvungent trak sig tilbage fra de Tillidshverv, de beklædte, nu en efter en atter dukker op igen af den Ubemærkethed, som de for en Tid havde maattet slaa sig til Taals med. For saa vidt dette betyder, at de paa et urigtigt Grundlag har været anset for plettede, maa de naturligvis i Retfærdighedens Navn renses, og i saadanne Tilfælde, hvor de Beskyldninger, der har været rettet mod de paagældende, viser sig at være aldeles grundløse, vil naturligvis alle være interesseret i, at de helt rehabiliteres og faar Lejlighed til at genindtage deres Stillinger.

Imidlertid synes det i flere af de Tilfælde, som Offentligheden i de sidste Uger er blevet gjort bekendt med, at dreje sig om Personer, som aabenbart ikke har forbrudt sig i den Grad, at der efter Loven kan rejses Tiltale imod dem, men som rehabiliteres offentligt, *skønt de har handlet paa en Maade, der langt fra er i Overensstemmelse med de Moralbegreber, som Flertallet af det danske Folk havde under Besættelsen.*

Det har saaledes virket ganske besynderligt at se en Mand som Direktør F. C. Boldsen blive »renset« gennem en Erklæring udstedt af Højesterets-sagførerne Gamborg og Ejvind Møller. Boldsen, som er Direktør for »Københavns almindelige Boligselskab«, har været sygemeldt siden 16. Juni, men har nu atter, frisk som en Fisk, genindtaget sin Plads i Direktørstolen — takket være de to Højesteretssagføreres Erklæring. Hr. Boldsen var under Besættelsen kendt for sin Tyskvenlighed, han var, med Titlen *Baurat* Boldsen, paa Foredragstourné i Tyskland, og han samarbejdede intimt med den nazistiske Studentergruppe »National Studenter-Aktion«, som han ogsaa ydede økonomisk Støtte. Det er paa den Baggrund lidet betryggende at se ham renses for Beskyldningen om at have udvist unational Holdning.

Den tidligere Formand for Arbejdsgiverforeningen, Ingeniør T. K. Thomsen, maatte som bekendt ogsaa trække sig tilbage fra dette Tillidshverv kort efter Befrielsen, da det med Rette ansaas for uehdeligt at have en af Landets største Værnemagere siddende paa denne vigtige Post. Nu er der gaaet et halvt Aar, og skønt T. K. Thomsen ikke genvalgtes som Formand, vedtog et Flertal inden for Arbejdsgiverforeningen alligevel at give ham det Tillidsvotum

at vælge ham ind i Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse. Heller ikke denne »Renselse« kan godkendes af Offentligheden, for hvem Hr. T. K. Thomsen er og bliver en af Landets store Værnemagere.

I Stedet for T. K. Thomsen valgte Arbejdsgiverforeningen saa Direktør Hans L. Larsen som Formand. Kort Tid i Forvejen var Hans L. Larsen (der var traadt tilbage som Næstformand i Arbejdsgiverforeningen samtidig med, at T. K. Thomsen traadte tilbage som Formand) blevet rensat gennem en Erklæring fra Statsadvokat Pihl; men det maa ikke glemmes, at denne Erklæring blot slog fast, at der intet Grundlag var for at rejse Sigtelse mod Hans L. Larsen. Den sagde ikke — og kunde ikke sige — at Hans L. Larsen ikke var Værnemager, for det vilde have været i Strid med Sandheden. Andetsteds i Bladet bringer vi et Angreb paa den nye Formand for Arbejdsgiverforeningen, idet vi dog her skylder at gøre opmærksom paa, at et Medlem af Frit Danmarks Hovedledelse, Ingeniør Ejnar Thorsen, ikke er enig med Ingeniør C. G. Thorborg i hans Angreb paa Hans L. Larsen, og at Ingeniør Thorsen har støttet Hans L. Larsens Valg. Vi mener imidlertid, at det havde været rigtigere ikke at vælge en Værnemager til Formand i Arbejdsgiverforeningen, uanset at hans Værnemageri ikke er i Strid med Loven. Det er nemlig, hvad der ikke er mindre vigtigt, i Strid med god national Moral.

De nævnte Eksempler kunde suppleres med andre, og de vil sikkert i den kommende Tid blive efterfulgt af endnu flere. Det er derfor nødvendigt at slaa fast, at »Renselse« og Renselse er to Ting, og at den Kendsgerning, at Handlinger under Besættelsen ikke kan rammes af Loven, ikke behøver at være ensbetydende med, at de er moralsk og nationalt uangribelige. Af Mennesker paa afgørende Tillidsposter i Samfundet har man Lov til at kræve mere, end at de ikke har begaaet noget direkte strafbart.

Inden de døde

De sidste Timer (Afskedsbreve fra henrettede danske Patrioter). Berlingske Forlag, 250 Sider, Kr. 7.50.

Christian Ulrik Hansen (En Frihedskæmpers sidste Breve). Samlerens Forlag, 60 Sider, Kr. 2.75.

Der er faa Bøger, man kunde ønske saa stor en Udbredelse, som disse to fordringsløse og enkle, men usigelig indholdsrige Brevbøger. De bliver ogsaa læst; første Oplag paa 10.000 Eksemplarer af Chr. U. Hansens Breve blev udsolgt fra

Forlaget paa mindre end 14 Dage og ogsaa »De sidste Timer« vil komme i mange Oplag. Man kunde ønske denne Bog et smukkere Udstyr og en smuk og solid Indbinding. Berlingske Forlag var tidligere kendt for sine smukke Bøger, men synes her at have sparet for meget, baade paa Papir og typografisk Udførelse. Men alligevel er det maaske godt, at Bogen ikke er for kostbar, for den bør ikke savnes i et eneste dansk Hjem.

Den indeholder en komplet Fortegnelse over alle vore her i Landet dødsdømte og henrettede Kammerater og bringer en næsten fuldstændig Billedsamling med Data og kortfattede Oplysninger om hver enkelt. Men det er Brevene, de gribende og talende Afskedsbreve, der gør Læsning af Bogen til en enestaaende Oplevelse. Det er ikke Litteratur, men — saa barokt det end kan lyde om Breve, der skrives i Dødens Venteværelse — den mest levende Virkelighed, Livsskildringer af uvurderlig Værdi. Det er ikke Kunst og Digt, men den enkleste og fineste Naturlighed og samtidig den reneste og ægteste Sandhed, man kan tænke sig. Hvornaar oplever man Livet mere ægte og sandt, end naar man skal forlade det? Hvordan ser man klarere ind i Menneskesjælens ellers til-lukkede og hemmelighedsfulde Inderste end ved at høre eller læse om en Dødsdømts sidste Tanker?

Og mange vil forbavses ved at læse disse Breve. Hvor mange har ikke trods alt set ned paa disse de bedste af vore unge danske Mænd og regnet dem for Opportunister paa den rigtige Side eller i bedste Fald for Eventyrere og blaaøjede Idealister, der fik deres — stadigvæk: trods alt — velfortjente Straf. Lad saadanne Mennesker læse denne Bog, og de vil skifte Mening. Og lad dem, der tror, at dansk Ungdom paa indtil 24 Aar er umoden og uegnet til at faa Valgret, lad dem læse denne Bog — de vil skamme sig over deres egen Umodenhed og op-dage, at disse unge Frihedskæmpere ejede et langt modnere og mere afklaret Livs-syn end de fleste ældre. Og læs den selv, den vil bestyrke os i Troen paa Berettigelsen i at fortsætte Frihedskampen indtil den Frihed er opnaaet, som vore Kammerater døde for.

Et af de faa Navne, man gentagne Gange støder paa i »De sidste Timer«, er Christian Ulrik Hansen, som ikke blot øvede en stor Indflydelse paa Kammeraterne i Dødscellerne, men som ogsaa tidligere havde haft en sjælden stor og god Indflydelse paa alle, der kendte ham. Han vil gennem sine Breve ogsaa i al Fremtid kunne øve en god Gerning i sit Folk, for skønnere og ædlere Tanker har maaske aldrig været nedskrevet, i hvert Fald ikke af en blot 23-aarig ung Mand, der rank og uforsværet staar paa Dødens Tærskel.

Begge Bøgenes Overskud gaar til Frihedsfond og Mindefond. Begge Bøger er uforglemmelige og manende Vidnesbyrd om, at Frihed er mere værd end Liv, og at Sandhed, Ret og Ære ikke er døde Ord, men Virkelighed til Døden. Læs dem og forær dem til Venner og Bekendte; der findes ikke bedre Gaver.

12. Nov. 1945.

Aage F. Krebs.

DETTE KAN ALTSAA SKE

— et halvt Aar efter Befrielsen

Det vakte med Rette Opmærksomhed, da 800 Landmænd for nylig paa et Møde i Randers protesterede mod Interneringen af L.S.-Føreren *Knud Bach*. Siden har Offentligheden gennem Qplysninger i Dagspressen kunnet faa et ganske net Indblik i Knud Bachs, Sehesteds, Hartels og de øvrige L.S.-Lederes landsforræderiske Virksomhed under Besættelsen, deres Samarbejde med Fritz Clausen og de tyske Myndigheder og deres Planer om en nazistisk Regeringsdannelse i Sommeren 1940. L.S.-Høvdingen Knud Bach var en af de danske Quislinger, som var parat fra første Færd, men som Tyskerne brugte der, hvor det passede dem bedst.

Dagen efter, at disse detaljerede Oplysninger var fremkommet i den samlede danske Dagspresse, afholdtes der paa Højskolehjemmet i Herning et Møde, hvor 300 midtjyske Bønder enstemmigt hyldede Knud Bach, tilsluttede sig Randers-Resolutionen og fremsatte det Krav, at det retteligt burde være Frihedskæmperne og Sabotørerne med Christmas Møller i Spidsen, der blev arresteret, mens Knud Bach og de øvrige arresterede Landsforrædere forlangtes løsladt.

Mødet har i korte Notitser været omtalt i Dagspressen og »Frit Danmark«, men vi har nu haft Lejlighed til i »Herning Avis« for d. 9. November 1945 at læse et særdeles udførligt Referat af Mødet. Dette Referat forekommer os saa interessant og tankevækkende, at vi har ønsket at gengive det for vore Læsere i dets fulde Ordlyd:

Blanke Taarer i alle danske Øjne.

Til Trods for den ensidige Stemning, der karakteriserede Mødet, fik det alligevel et meget bevæget Forløb, og flere af Talerne udfoldede en enestaaende Veltalenhed om den friske Blæst, som L.S. ved *Knud Bachs*

Forhandling har sendt gennem dansk Landbrug, og om de blanke Taarer, der fyldte alle gode Danskes Øjne, da Knud Bach blev interneret!

Straks fra Starten blev der lagt op til noget af det store Sus, da *Jens Elgaard*, Spørging, redegjorde for Baggrunden for Protestmødet. Han indledede med at stemple Dagbladet »Vestkysten« som et sjofelt Foretagende, som en Bonde med Respekt for sig selv ikke kan støtte — og hans eneste Motivering var saamænd den, at »Vestkysten« har nægtet at optage Annoncen om Mødets Afholdelse.

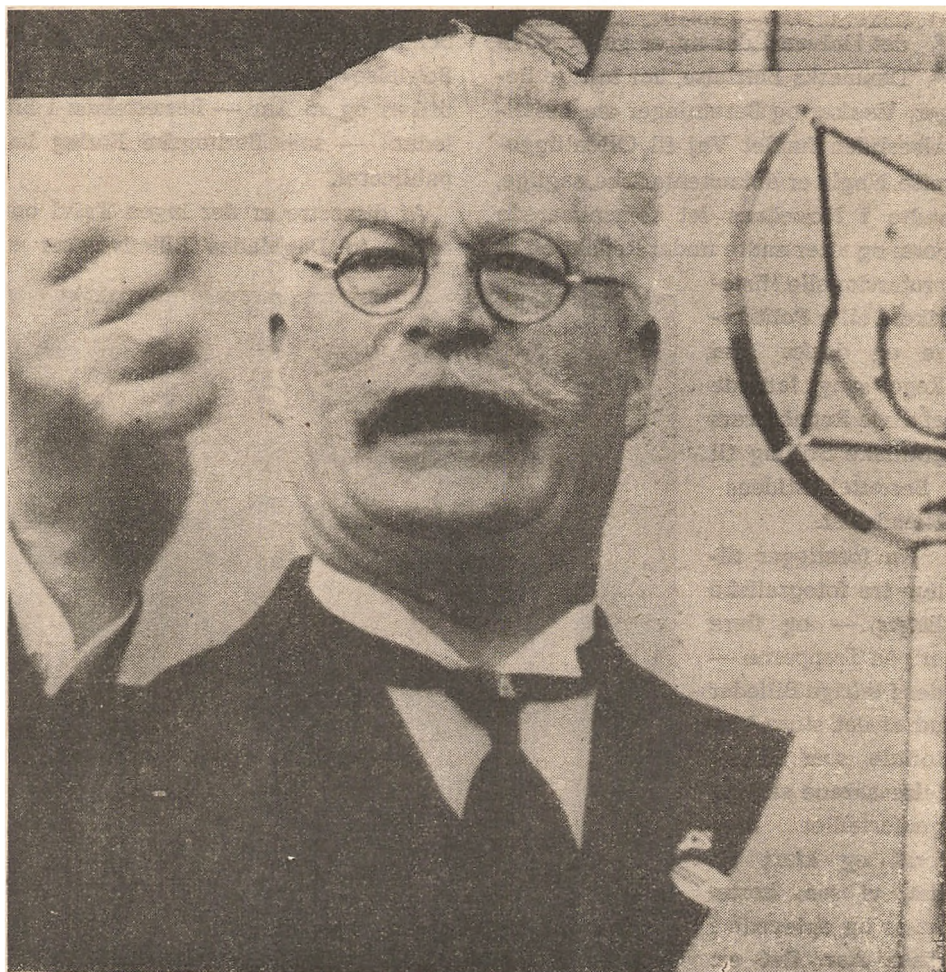
Saa fortsatte han: Det er bittert at se, hvorledes Myndighederne paa Modstandsbevægelsens Foranledning har arresteret en Mand som Knud Bach, der kun har gjort sin simple Pligt (Hør! raabte Forsamlingen). Ja, man har endog været saa ivrig efter at skade ham, at man har vedtaget en særlig Paragraf, der udelukkende

tager Sigte paa ham(!). Det er forkasteligt at behandle ham paa den Maade, naar man tager i Betragtning, hvordan han har gjort dansk Landbrug saa overmaade meget godt (Hør!). Nu spørger jeg den danske Bonde. Har Knud Bach gjort noget strafbart? (Nej, raabte Forsamlingen scm med een Stemme). Ikke desto mindre har Pressen skudt L.S. og andre Organisationer i Skoene, at vi var en sammenløben Pøbel (Fy!), men vi er lige saa gode Danske som alle andre! (Hør! Bragende Bifald).

En helstøbt Personlighed.

Jens Elgaard læste derefter Randers-Resolutionen op, og han paastod, at Knud Bachs famøse Tysklandsrejse kun havde haft til Hensigt at »skaffe bedre Forhold for Landbruget og for vort Fædreland«. Hvor er han ikke en helt anderledes helstøbt Personlighed end Christmas Møller,

(fortsættes Side 12)

Knud Bach.

Studenter-Demonstrationer i København November 1941 efter Danmarks Tilslutning til Antikomintern-Pagen.
Fra Politikens Billedværk »Fra Undertrykkelse til Befrielse«.)

FOTOGRAFER skriver BESÆTTELSESHISTORIE

I det Halvaar, der nu er gaaet siden Danmarks Befrielse, har talrige Bøger, Værker og Beretninger om Besættelsestiden fundet Vej til Offentliggørelse. Nogle er dokumentariske, saglige, andre i Novellens let romantiserede Form og atter andre under Redaktion af professionelle Historikere eller Politikere og derfor som Regel svagt farvede af disse Redaktørers politiske Stilling til Besættelsestidens Hændelser.

Nu foreligger tilige tre fotografiske Bøger — og flere er paa Trapperne — der i talrige Billeder ud af det store Materiale, som Besættelsestidens skabte, genfortæller nøgternt og klart alt det, vi saa, hørte, læste og oplevede i disse Aar. Det er: »Besat og Befriet« — udsendt af J. H.

Schultz Forlag, »Fra Undertrykkelse til Befrielse« — udgivet af Dagbladet Politiken og »5 Aar — Besættelsen i Billeder« — som Berlingske Forlag har publiceret.

Af disse tre er der ingen Tvivl om, at de to Dagblades Billedværker er

langt de bedste. For at kunde skabe saa fuldendt en dokumentarisk Billedrække, som Emnet kræver, behøves en Stab af trænede og erfarne Pressefotografer, og selvom Schultz Forlag nok har været i Stand til at erhverve nogle af disses Billeder, er Forlagets »Besat og Befriet«, der er redigeret af Ernst Fr. Hansen, trods alt ret mangelfuldt; blandt Billederne savner man især Materiale fra Frihedsbevægelsens Virken og forbavses over, at man f. Eks. helt har udeladt Fotografier af Frihedsraadets Medlemmer. Ikke eet eneste af dem er afbildet i Heftet. Lektor, cand. mag. Kjeld Winding rekapitulerer i en Indledning til de 210 Billeder Fakta fra de fem Aars tyske Militærherredømme i Danmark.

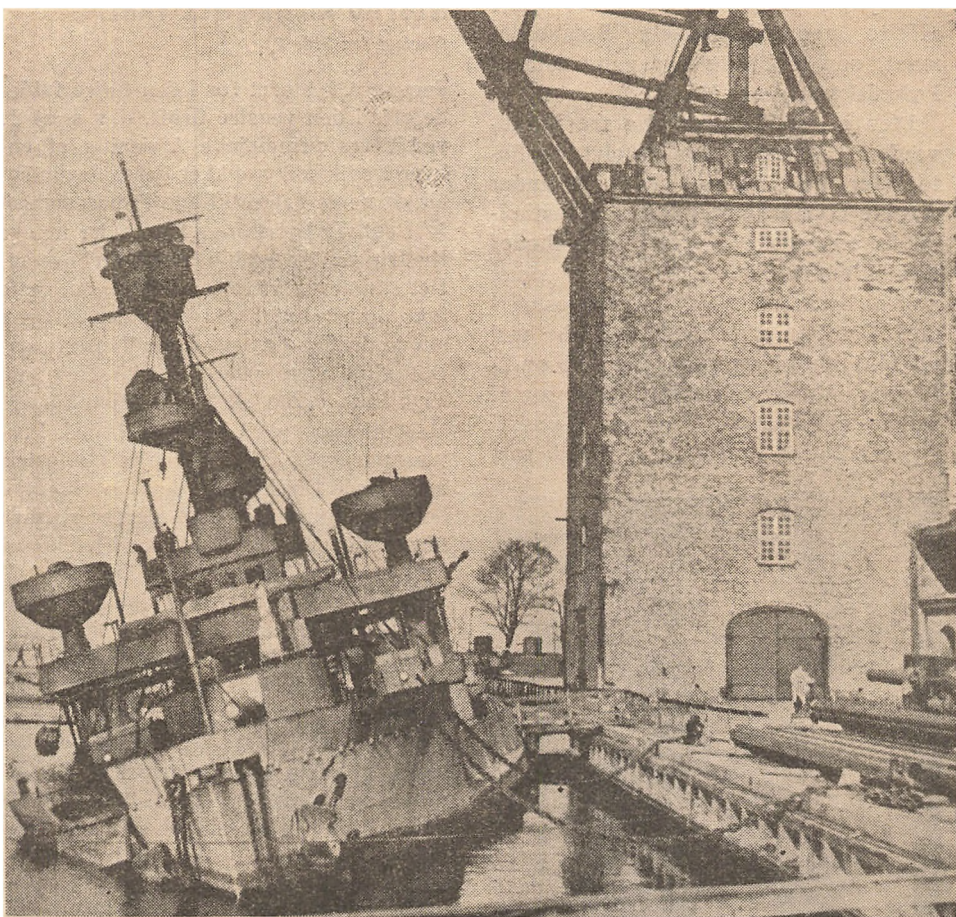

Hipochefen Erik V. Petersen hygger sig paa Dagmarhus,
(»5 Aar — Besættelsen i Billeder«.)

Politikens Billed-Kavalkade — i stort Format — havde det Forspring fremfor sine Konkurrenter, at den kom først. Den forelaa allerede faa Dage efter den 5. Maj og er i Betragtning af det Hastværksarbejde, det er, særdeles omfattende og især, bl. a. betinget af Formatet, betydeligt livligere i Op-sætningen. Her har dygtige Pressefotografer været i Arbejde, og her har dygtige Bladfolk ført Redaktion. Her er alle de talrige Billeder, der ikke kunde trykkes under Besættelsen, her er Glimt af det illegale Arbejde og Billedteksterne er prisværdig korte. Lange Forklaringer er jo heller ikke nødvendige, Billederne taler for sig selv og hvert Barn i Landet kender Begivenhederne, de illustrerer.

Langt det største og mest omfattende er det tredie Værk »5 Aar — Besættelsen i Billeder« redigeret af Ernst Mentze for Berlingske Forlag. Det er udsendt i to Halvbind, hvoraf sidste Del er udkommet i disse Dage og tilsammen repræsenterer de i ualmindeligt fint Dybtryk 475 Billeder af alle Faser og Detailler i Besættelsestidens Historie. Der er ingen Tvivl om, at Forlaget har sat sig til Maal at præ-

Den 29. August: Artilleriskibet »Peder Skram« er gjort ukampdygtigt af Besætningen. (»5 Aar — Besættelsen i Billeder«.)

øbenhavnsk Gadebillede efter Tysk Clearing-Mord paa sagesløse danske Civilister. (»5 Aar — Besættelsen i Billeder«.)

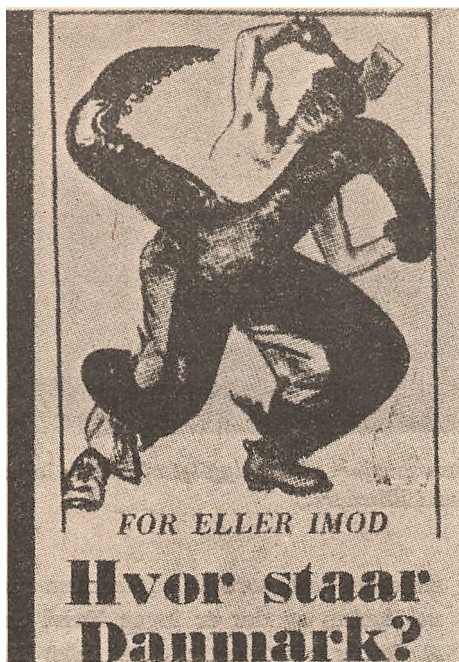
stere det helt store Billedværk om denne Epoke, og der er ingen Tvivl om, at det er lykkedes fuldtud. Intet Under, at Værket, hvortil Nationalmuseets Direktør, Dr. phil. Poul Nørlund har skrevet Forordet, forlængst er udsolgt og kommende Oplag forudbestilt. Det har desuden faaet officielt Stempel derved, at Uddrag deraf tilligemed talrige af dets Originalfotografier bilægges den danske Regerings Redegørelse for Besættelses-Tiden ved Krigsforbryder-Processen i Nürnberg.

Det har sikkert været et Kæmpearbejde at samle disse næsten 500 Billeder, der ogsaa omfatter Frihedsbevægelsens Virken i England og Sverige, men her har Redaktionens Styrke været den store Stab af Fotografer, der er knyttet til det berlingske Hus og som alle — foruden talrige andre — har været virksomme i de forløbne Aar i alle Egne af Landet. Ogsaa Chefen for det tyske Sikkerhedspoliti, Hr. Bovensiepen, har givet sit Bidrag til denne Billedfortælling ved en Række Fotografier fra et »Mindealbum« fra Begravel-

seshøjtideligheden for de faldne tyske »Helte ved Shellhusets Bombardement, som i Befrielsesdagene faldt i Frihedskæmpernes Hænder.

Men størst Ære for alle tre Billedværker tilkommer saa absolut de Fotografier, der i mange Tilfælde under direkte Livsfare sørgede for at fastholde de bevægede Dages Begivenheder paa Filmstrimlerne. Thi det er nemt nok at beskrive disse Besættelsesaar i Ord. Det kan man sidde hjemme ved sit Skrivebord og gøre, men Fotografien maa frem i allerførste Linje for at skrive sin Historie med sit Kamera. Og Sandheden er den, at saa godt som

Illegal russiskvenlig Plakat fra 1941.
(»Besat og befriet«.)

samtliche Københavns Pressefotografer har været Deltagere i — eller i al Fald tilknyttet — Frihedsbevægelsen. Det var deres Billeder, De saa i de illegale Blade, og det var deres Billeder, der blev smuglet til Sverige i største Hast og publiceret i den frie Verdens Presse. Mange Pressefotografer har været arresterede af Gestapo, een af dem smuglede endog sit Apparat med ind i Vestre Fængsel, andre har virket illegalt i forskellige Grupper og enkelte er havnet i Koncentrationslejre. Billederne her i disse Bøger er deres Beretning om Besættelse og Frihedskamp. Og det er slet ikke den ringeste . . .

Alle de nævnte Billedværker har, deres Fejl og eventuelle Mangler ufortalt, eet stort Fortrin. De er betydelig bedre at sende til Venner og Bekendte i Udlandet nu til Jul end een eller anden taabelig Julekalender. Gør det.

P. R.

MISTRO AF GAMMEL VANE

(fortsat fra Side 2)

dem selv. I Stedet for i den højre falder de ofte i den venstre Grøft, d. v. s. at de ved deres principielle Afvisning af enhver Kritik selv svækker deres Argumenter og deres Fremstillings Troværdighed. — I enhver Befolkning findes der mange Kæltringer og endnu flere Fæhoveder. Det skulde da være mærkeligt, om dette ikke ogsaa skulde gælde for Russerne. I alle andre Lande begaas der Fejltagelser. Det vilde være yderst forbavsende om slikt ikke ogsaa skete i Sovjetunionen. Men man kan godt kritisere fransk Parlamentarisme, den engelske Industris manglende Effektivitet, den amerikanske Socialpolitik o. s. v. uden derfor at blive taget for Englandshader, Fjende af Frankrig og Modstander af De forenede Stater. Men hvornaar har man nogensinde fra Sovjetvennernes Hold tilladt sig en saglig, men kritisk Bemærkning mod russiske Forhold eller Forholdsregler. Ogsaa der findes der ikke blot rosværdige Ting. Det er f. Eks. ikke mange Aar siden, at disse Venner lovpriste Sovjetunionens Familielov med dens utrolig lette Adgang til Skilsmisse som den frieste og bedste i Verden. Idag er Skilsmissemis i Sovjetunionen mindst lige saa vanskelig som i de fleste andre Lande — »en storslaaet Beskyttelse af Familien«. Mon ikke det vilde være saglig rigtigere og taktisk klogere at sige, at det første og interessante og dristige Eksperiment ikke faldt særlig heldigt ud, fordi alt for mange egoistiske og ansvarløse Mænd forlod deres midaldrende Hustru med Børn til Gunst for en ny og yngre Kæreste. I hvert Fald antager jeg, at dette maa være Grunden til Lovens Forandring. Indenfor samme Omraade kan der nævnes Lovgivningen mod de homoseksuelle. Den tidligere meget frie og fornuftige Opfattelse af dette Spørgsmaal forandredes pludselig derhen, at Homoseksualitet blev erklæret strafbart. For en frisindet vestlig Opfattelse er dette intet andet end et reaktionært Skridt. Jeg har valgt disse to Eksempler, fordi de ligger saa tilpas langt fra Dagens mest omstridte Spørgsmaal, at man let kan være enig om dem. Jeg vil dog ikke undlade ogsaa at anføre et aktuelt Eksempel, der illustrerer, at denne Russervenneres Taktik ikke beror paa misforstaaet Snedighed, men tværtimod paa naiv Godtroenhed.

Nogle af mine Venner, der i denne Sommer besøgte en Russerlejr her i Landet, var meget forbavsende, ja, næsten rystede over, at forskellige Forhold, som Russerne selv bar Ansvar for, var meget lidt hensigtsmæssig ordnet. Kære Venner, hvorfor? spurgt jeg. Skal ikke ogsaa Russerne kunne gøre Dumheder? Men Opdagelsen kom nærmest som et

Chok for de naive Entusiaster. Her ligger der en alvorlig og vanskelig Opgave for Ruslands Venner: at naa frem til et objektivt Syn, der ogsaa indbefatter Kritik! Arbejderstatens beundringsværdige Præstationer kan sandelig taale det, og dens Venners Indflydelse vil mangedobles.

Endelig findes der yderligere en Faktor, selve Sovjetunionen. Mistilliden er som sagt gensidig. Paa Grund af gamle, overvejende daarlige Erfaringer forsømmer Russerne idag tilsyneladende helt den offentlige Meningsdannelse i de vestlige Lande, som om de betragtede Organen som haabløs. En saadan Opfattelse kan kun skyldes Ukendskab til de faktiske Forhold. Der findes tværtimod en overordentlig stor og uudnyttet good-will for USSR. Idag skulde det være let for Russerne at faa mange Korrespondenter og Skribenter til deres Land, der har Forudsætninger og Vilje til at forstaa den russiske Situation og Ruslands Problemer. Der kan ikke være nogen Tvivl om, at dette vilde være den letteste og hurtigste Maade at rette det meget lidt realistiske Billede, som de vestlige Landes offentlige Mening stadig har af Demokratiernes store Allierede i Øst.

Man maa tilføje, at Russerneselv staaer mindst lige saa fremmed over for vore Forhold. Man kan slutte sig hertil af deres beskedne good-will-Propagandas særdeles ringe Hensigtsmæssighed. Jeg vil nøjes med som Eksempel at anføre Krigstidens eneste russiske Publikation i Skandinavien: Nyheter från Sovjetunionen, der udkommer i Stockholm. Indholdet er hverken daarlige eller uinteressant i sig selv, men i hele sin Facon komplet ufordøjeligt for os. Pladsen tillader ikke at komme med en mere indgaaende Analyse, men Stof og Skrivemaade gaar ud fra Forudsætninger, der ikke er vore. En fransk Deputeret paa Valgkampagne vil paa aabent Podium omfavne og kysse Borgmesteren og Krigsveteranerne. Paa denne Folkelighed vinder han sit Valg. Hos os vilde han tabe det derved. Livets Melodi er nemlig forskellig i Frankrig, i Danmark, i England og i Sovjetunionen. Det kræver særlige Forudsætninger, som for det meste kun opfyldes af »Specialister«, at kunne goutere og forstaa saa forskellige Tonarter. For at opnaa en bred Virkning, maa samme Tema transponeres i Landets egen Tonart. Her er det først og fremmest Russernes Opgave at hjælpe deres mange Venner i deres Stræben at skabe en tillidsfuld Atmosfære af Venskab og Forstaaelse mellem Øst og Vest.

Problemet har selvfølgelig ogsaa en anden Side — den russiske offentlige Mening! Men dette er et Emne, som en vestlig Skribent mangler Forudsætninger til at ytre sig om.

Arbejdsgiverforeningens nye Formand

Fra Ingeniør C. G. Thorborg har vi modtaget følgende:

Rigsadvokaten har resolveret, at Fabrikant Hans L. Larsen ikke har gjort sig skyldig i nogen strafbar Handling. Herr Larsen mener dermed at være fuldstændig rensket for de Beskyldninger, der har været rettet imod hans Virksomhed »Generator«, Borups Allé 128, for Værnemageri. Der er imidlertid undertiden et stort Spring fra en ikke strafbar til en nationalt anstændig Handling.

»Generator« har bl. a. udført følgende Arbejder for Tyskerne:

1. Omformere til Radiosendere. Dette Arbejde falder ind under Fabrikens normale Fabrikation. Det drejer sig om betydelige Beløb, ialt ca. 800.000 à 1 Million Kr.
2. Bearbejdning af Vugger (Wiegentrog) for Riffelsyndikatet. Paa en af Syndikatets Ordre staar der: Luftværnsafdelingen, Værnemagtsleverance, Liste Nr. A 2113. Beløb ialt ca. 500.000 Kr. exclusive Materialer.

Fabrikant Larsen hævder at have foranlediget en Undersøgelse sat i Gang i Tyskland. Tyskerne afgav da Erklæring om, at det ikke var Vaabendele, men vilde ikke udtale sig om, hvad Vuggerne var bestemt til. Om en Erklæring fra tysk Side kan tages højtideligt, er naturligvis mere end tvivlsomt.

For at kunne paatage sig dette Arbejde var en delvis Omlægning af »Generator« til Maskinfabrik nødvendig. Der fandtes en Langhøvlmaskine, som dog maatte gennemgaa en Del Ændringer, og nyt Værktøj maatte anskaffes. I en af Syndikatets Ordre paa Wiegentrog (28. Maj 1942) er bevilliget Værktøjs- og Reparationsomkostninger for Kr. 25.000.

3. Punktvejsemaskiner til det berygtede Værnemagerfirma »Torotor«, der som bekendt blev jævnet med Jorden ved Sabotage.

Som Følge af ovennævnte Leverancer er »Generator« blevet saboteret 2 Gange (den 10. Maj 1944 og den 14. Marts 1945). Desuden har der yderligere 1 Gang været Sabotører paa Fabrikken for at slaa Omformere og Punktvejsemaskiner bestemt for Tyskerne i Stykker.

Herr Larsen hævder i sit Forsvar, at det var hans Overbevisning, at det var nødvendigt, at vi paatog os visse Arbejder for Tyskerne for at kunne faa livsvigtige Materialer fra Tyskland til Gengæld. Da han selv førte Forhand-

linger paa Industriens Vegne med Tyskerne, følte han sig forpligtet til at udføre sin Del af det tyske Arbejde, som vore Fabrikker maatte paatage sig.

Selv om man accepterer dette Standpunkt, forekommer det ejendommeligt, at »Generator« ikke kunde lade sig nøje med at fabrikere Omformere. Det vilde ganske givet ikke have været forbundet med Vanskeligheder for Fabrikant Larsen at afslaa det under 2 og 3 nævnte Arbejde.

Under ingen Omstændigheder havde han nogen reel Garanti for, at Vuggerne ikke var Vaabendele, saa meget mindre som der skulde en meget frodig Fantasi til at forestille sig, at de kunde anvendes til andre Formaal.

I Værnemagerlov II staar anført »Omlægning af Virksomheden i tysk Interesse« samt »direkte Krigsfornödenheder som Vaaben, Vaabendele etc.« som meget skærpene Omstændigheder.

Der er noget fornuftstridigt i den Tankegang, at det skulde være en god national Gerning at starte Fabrikationer, som danske Patrioter senere maatte bestræbe sig for at ødelægge og

ofte betale derfor med Livet eller med forfærdelige Lidelser i tyske Koncentrationslejre. At »Generator« var en af de Fabrikker, som nødvendigvis maatte jævnes med Jorden, er ingen af dem, der har forstaaet, at Sabotagen var et nødvendigt Led i vor Frihedskamp, i Tvivl om.

Fabrikant Larsen paastaar, at Arbejdet blev trukket i Langdrag. Det vilde have været betydelig mere effektivt at undlade at genopbygge Fabrikken efter den første Sabotage eller trække Genopbygningen ud til efter Krigen.

Det er Herr Larsens Opfattelse, at de Firmaer, der paatog sig den »ofte ubehagelige og utiltalende« Opgave at udføre tysk Arbejde, har mindst lige saa meget Krav paa Respekt som dem, der holdt sig fra det. Ja, det varer sikkert ikke længe, inden Værnemagerne staar med Martyrglorie om Hovedet.

Fabrikant Larsen fremstillede Vaabendele til Tyskerne, og der synes ikke at være Grænser for den Hyldest, der slaar ham i Møde, og de Tillidshverv, han skal have.

Der var andre, der fremstillede Vaabendele her i Landet — til danske Vaaben. Nogle af dem fik ikke anden Belønning end en Sten paa deres Grav — og saa i Tilgift deres Landsmænds Agtelse.

C. G. Thorborg.

BREVE TIL F. D.

Frit Danmark og Venstregeringen.

Som stadig Læser af Deres Blad og samtidig som Vælger, der har stemt Venstre, maa jeg udtale min store Beklagelse over den Omtale, Venstre faar af Dem og Professor Brandt Rehberg i Bladets Nummer 27.

Professoren skriver: »Hvor nødig Venstre end vil høre det, maa jo den Fremgang, Venstre har haft, for en stor Del lokaliseres til Stemmer, hvis Herkomst ikke danner den bedste Basis for en Regering i Øjeblikkets Danmark.«

De skriver selv: »— men det er en ubestridelig Kendsgerning — at Halvdelen af Venstres Mandatforøgelse skyldes de Stemmer, som tidligere faldt paa Bondepartiet og D.N.S.A.P. samt det tyske Mindretals Stemmer.«

Et Blad, som ønsker at være udenfor Partierne og vurdere Sagen objektivt, bør efter min Formening, og sikkert efter manges, ikke udtrykke en saadan Fornærmelse mod et stort Parti og dets Vælgere, som ligger i foranstaaende Citater.

Da Stemmeafgivningen er hemmelig, hvorfra kender saa Professoren Vælgerens Herkomst, og hvorfra har Redaktionen Kendsgerningen? — Det kan ikke være Kandida-

terne. Og vel kan der slutes en Del af Tal, men der kan ogsaa manipuleres med Tal, og Resultaterne kan blive mere end misvisende.

Skuffede Partiførere kan ogsaa saa længe udtale samme Tanker, som er fremsat i »Frit Danmark«, at de for nogle bliver »Kendsgerninger«, men derfor bliver de ikke til Sandheder.

Jeg tror, »Frit Danmark« kæmper for Sandheden, ellers vilde jeg ikke gribe til Pennen, og jeg vil henstille, at der gives Venstre fair play. Lad os se den nye Regerings Handlinger og saa pege paa, hvad den gør forkert. Vi, der har stemt Venstre, venter at se Regeringen arbejde paa Landets Vel og at se de andre Partier støtte alt godt, som kommer frem.

Vi har lært af Besættelsestiden, at vi skal holde sammen. Saa maa vi heller ikke fyre løs paa anderledes tænkende, men arbejde paa Genopbyggelsen af vort Land med det Samfundssind, der saa stærkt er bleven kaldt paa, men som desværre ikke har vist sig i den ønskede Udstrækning.

Der bør stadig kaldes paa dette Samfundssind.

Med megen Agtelse

C. Noring Riss, Bankdirektør, Nykøbing M.

Svar:

Foruden dette Brev har vi modtaget enkelte andre Læserbreve, som er skrevet ud fra tilsvarende Synspunkter, deriblandt et meget langt Indlæg fra Redaktionssekretær Ejner Christoffersen, Ringkøbing. Pladshensyn tvinger os til at nøjes med at optage ovenstaaende Brev fra Bankdirektør Noring Riis, og da Sagens Kerne i Brevene er den samme, kan vi derfor ogsaa svare under eet.

Det, som Protesten gælder, er altsaa Professor Brandt Rehbergs og Bladets Paastand om, at Venstres Stemmemfremgang for en stor Del stammer fra nazistiske eller »anløbne« Kredse. Her overfor hævder f. Eks. Redaktionssekretær Christoffersen, at det er utænkeligt, fordi »Venstre er det Parti, hvis Ideologi staar i skarpest Modsætning til Nazismens.«

Hvad de tyske Stemmer i Sønderjylland angaar, kan Sagen nu opklares ved et ganske enkelt Regnestykke, og selv Venstres Folketingsmand Erik Appel har erkendt, at det tyske Mindretal væsentlig maa have stemt Venstre. Hvad L.S.-Folkene angaar, behøver vi blot at henvise til Referatet andetsteds i Bladet af Herning-Mødets Udtalelser! Og hvad endelig de tidligere Nazistemmer angaar, foreligger der tilstrække-

ligt mange Vidnesbyrd om, at disse hjemløse, naar de endelig skulde vælge mellem de forskellige demokratiske Partier, valgte det Parti, som bl. a. hvad Udrensning angaar har holdt mest igen, nemlig Venstre.

Deraf følger naturligvis ikke, at Venstre er et nazistisk Parti — *ingenlunde*, og flere af Venstre-Regeringens Folk har, hvad Redaktionssekretær Christoffersen ogsaa i sit Brev paapeger, været ypperlige Modstandsfolk. Og heldigvis finder det stadig rundt omkring i Landet et fortræffeligt Samarbejde Sted mellem de Kredse, som deltog i Frihedsbevægelsen, hvoriblandt mange udmærkede Venstremænd, hvis demokratiske Indstilling vi paa ingen Maade vil drage i Tvivl. I det hele taget er det ikke Venstres demokratiske Indstilling, vi har sat et Spørgsmaalstegn ved. Men da Begrundelsen for, at Venstre skulde overtage Regeringen, jo var den, at det havde haft saa stor Fremgang ved Valget (10 Mandater), paapegede vi, at det efter vor Mening er et stort Spørgsmaal, om de Kredse, hvorfra en Del af Venstres Stemmemfremgang stammer, berettiger til at overtage Styret netop i den nuværende Situation. Det er det Spørgsmaal, vi stadig mener at maatte besvare benægtende.

Red.

DETTE KAN ALTSAA SKE —

(fortsat fra Side 7)

der løb fra sit Ansvar (Hør!) i Stedet for at blive hjemme og tage Konsekvensen. (Bifald).

Husmand *Martin Lauridsen*, Ulstrup, var overbevist om, at Myndighederne har forvaltet Retten til frit at tænke, tro og tale skidt i Sommer. Det er beskæmmende at tænke paa, hvorledes Jagten paa anderledes tænkende gik ind efter den 5. Maj, sagde han bl. a. De blev bragt i danske Koncentrationslejre, og Knud Bach var en af de første, der blev anholdt. Det greb os alle stærkt, for ingen har som han kæmpet for Danmarks Frihed og Ret! (Stormende Bifald). Hans Arrestation er en Haan mod os alle. Knud Bach selv tog det mandigt og stærkt, selv om han maatte knuse en Taare, nu er det vor Opgave at faa ham renset. Derfor spørger vi, om I vil være med til at protestere mod den Krænkelser, som er blevet os alle til Del? (Ja! raabte Forsamlingen). Det havde jeg ogsaa ventet! Vi vil kæmpe for Sandhed, Frihed, Sundhed og Ret! (Hør! Stormende Bifald).

Ole Krogslund, Gjellerup, indledede med at takke de Mænd, der har taget Initiativet til Protestmødet, og han fortsatte derefter med at lange ud efter Undergrundsbbevægelsen, som han kaldte det, og Politikere, der har vedtaget Straffelovstillægget og Værnemagerlovene. Knud Bachs store Indsats var den, at han fik den tyske Landbrugsminister til at forstaa, at saadan kan man ikke behandle dansk Landbrug. Det er Grunden til, at man har interneret

ham, men i hans Sted var det Christmas Møller og disse her Frihedskæmpere, der skulde fængsles. (Hør! Bragende Bifald!). Derfor haaber jeg, at vor nye Statsminister *Knud Kristensen* vil tage et andet Standpunkt i disse Sager. Ellers vil Venstre miste vore Stemmer!

Jeg synes, vi skal vedtage en dundrende Protest mod Knud Bachs Fængsling; det er en af de mest kriminelle Handlinger, som nogen dansk Øvrighed nogensinde har foretaget.

Proprietær *Winther*, Randers, anbefalede Forsamlingen at stemme for Randers-Resolutionen, og han tilføjede: Alle L.S.-Medlemmer er Knud Bachs medskyldige. (Hør). Knud Bach fik Straffen for, at han fik Tyskerne til at forhøje Priserne paa Landbrugsprodukterne — Hauch fik. Æren. I Stedet for at sætte ham i Fængsel burde det danske Samfund takke ham paa sine Knæ — vi vil gerne atter have ham til Leder, naar han kommer ud.

P. Hamborg, Vorgod, krævede ogsaa Knud Bach løsladt, og han rettede det svære Skyts mod Straffelovstillægget, Modstandsbevægelsen og Kommunerne. Men Knud Bach var ikke den eneste, han vilde have løsladt. 10.000 andre internerede skal ogsaa ud, raabte han med Forsamlingens stormende Tilslutning.

Sabotørerne skal i Fængsel.

Majlund Andersen, Vorgod, gik et Skridt videre, idet han paastod, at mange uskyldige allerede er blevet straffet. Den Skade, der i den Anledning allerede er blevet an-

rettet, kunde efter hans Opfattelse dog gøres god igen, hvis man i deres Sted satte Sabotørerne i Fængsel. Det er jo som bekendt ulovligt at sprænge Bomber. (Hør!).

Søren Lauridsen, Gottensborg, der selv har været interneret af »det selvbestaltede Frihedsraad«, kunde ikke indse, hvorfor han skulde skamme sig, og *Jens Engbjerg*, Arnborg, skammede sig over, at Retten i Herning stadigvæk forlænger Fængslingerne over de internerede, som ikke har gjort andet end at følge Regeringens Opfordring til at tjene Penge paa Tyskerne(!). Nu skal Skatteyderne betale Gildet, og vi maa derfor forlange, at de frigives, sagde han. Desuden oplyste han, at han ved Valget havde stemt Venstre af Hensyn til Knud Kristensen, og at han havde opfordret sin Familie til at gøre det samme.

Dirigenten, *Søndergaard*, Ølstrup, bad Talerne om at holde Politik udenfor Forhandlingerne, men ikke desto mindre meddelte næste Taler, *Anders Toiting*, Fjaltring, at han ogsaa havde givet Venstre sin Stemme, og at han havde opfordret andre Medlemmer af Bondepartiet til at gøre det samme. Vi er Knud Bachs gamle Soldater, sagde han, og derfor burde L.S.s Ledelse have taget Initiativet til hans Løsladelse. (Hør!).

Lars Chr. Pedersen, Sdr. Omme, meddelte, at han aldrig havde været L.S.-Mand, men han indrømmede, at han med Kyshaand havde taget mod den Tillægspris paa Smør, som Knud Bach havde gennemtruffet, og han syntes, at anderledes tænkende skulde have afvist dette Tillæg.

Knud Bachs Landbrugspriser er de rigtige.

Dirigenten gentog, at det er Knud Bachs Landbrugspriser, der er de rigtige, og at han er Skyld i, at Produktionsapparatet er sluppet uskadt gennem Krigen, og efter denne Opsang vedtog Forsamlingen Randers-Resolutionen ved at rejse sig.

Derefter var Mødet egentlig forbi, men *Jens Elgaard* fandt dog Anledning til at bemærke, at han for halvanden Maaned siden havde spurgt Justitsministeriet om de unge Danskere, der frivilligt har meldt sig til engelsk Tjeneste, skal straffes i Lighed med Frikorpsfolkene, naar de vender hjem. men Justitsministeren havde endnu ikke svaret. Elgaard sluttede med denne utvetydige Salve: Knud Bach har reddet dansk Landbrug og har ikke skyet noget Middel for at opnaa det.

Dirigenten sluttede Mødet og foreslog, at man sang »Der er et yndigt Land«. Det viste sig imidlertid, at man ikke kunde synge den uden Sangbog, og medens Elgaard gik efter Sangbøger, kom Forsamlingen med andre gode Forslag. En foreslog »Altid frejdig«, medens andre foretrak »I alle de Riger og Lande«. Det var denne sidste Sang, der gik af med Sejren, og dermed var Mødet endelig forbi.

Knud Bachs Drøm

I EN TAAGESKY

Dette Indlæg af Professor J. N. Brønsted naaede ikke at komme med i sidste Nr. af »F. D.« Da Redaktør Børge Houmann er rejst til Amerika, er han desværre forhindret i at svare.

Der knytter sig vist, alt i alt, ikke megen Interesse til den brede Veltalenhed, som de politiske Partier i saa rigt Maal udfolder under en Valgkampagne. Den skeptiske Vælger vil med større Udbytte hæfte sig ved de sjældnere Situationer, hvor Politikerne ikke efter For-godtbefindende udleverer sig selv til Bedste for Vælgerflokken, men er henvist til at redegøre for sit Syn og sine politiske Opfattelser gennem Besvarelsen af konkret forelagte Spørgsmaal.

Ud fra denne Betragtning maa de »nærgaaende Interviews«, som »Frit Danmark« i sine senere Numre har offentliggjort med fremstaaende Repræsentanter for de forskellige politiske Partier, siges at være udsprungen af en rigtig Idé. Men maaske har de paagældende Politikere kunnet gaa ud fra, at de ved deres Imødekommenhed overfor Redaktionen har sikret sig, at det nærgaaende Interview, som de indlod sig paa, dog ikke blev *altfor* nærgaaende. I ethvert Tilfælde er de indlagte ikke bleven udsat for noget tredje Grads Forhør, Interviewet har været baaret af et let konverserende Tonefald, og Politikerne har til Tider faaet Lov til at hengive sig til noget udflydende Argumentationer.

Læseren af »Frit Danmark«, der jo ikke skylder Politikerne noget (qua Politiker!), kunde derfor ved flere af de paagældende Lejligheder ønske, at Sonden var ført noget dybere, at Politikerne var noget stærkere fastholdt til de opstillede Spørgsmaal, og at han ikke havde faaet Lejlighed til, naar Tampen brændte, at absentrere sig i en Taagesky.

Lad os tage et tilfældigt Eksempel fra Nr. 25 af 26de Oktober, hvor en Politiker fra *Liste K* er den forhørte. Spørgsmaalet er et for Knud Kristensen ikke uvæsentligt, om hvorvidt *Venstre* skal tillades at bestaa som Opposition under et kommende socialistisk Styre. Maaske har Valget gjort dette Spørgsmaal mindre aktuelt i Øjeblikket, men den almindelige politiske Situation kan jo hurtigt forandre sig, og det principielle i Spørgsmaalet bestaar naturligvis vedblivende. Jo, siger den interviewede Politiker, det kan godt tænkes, at *Venstre* kan fortsætte, »forudsat, at det ikke med antidemokratiske Midler modarbejder en Udvikling, der er til det folkelige Flertals Bedste«. Nu vil *Venstre* sikkert, hvis man skal tro dets Valgavis, arbejde med demokratiske Midler for det folkelige

Flertals Bedste, ja maaske ogsaa for det (folkelige?) Mindretals Bedste, som det trods Valggunsten selv repræsenterer! Men det er jo ikke det, det kommer an paa, det er jo ikke, hvad Partiet mener om sig selv, der afgør, om Licensen til fortsat Bestaaen kan bevilliges eller ikke. Saa nemt slipper *Venstre* ikke fra det. Spørgsmaalet er, om *Venstre i Virkeligheden* er et demokratisk Parti, og om det i *Virkeligheden* vil arbejde til Fordel for det nævnte som folkeligt betegnede Flertal. Kun hvis dette Spørgsmaal besvares bekræftende, vil *Venstre* kunne se Fremtiden i Møde med forholdsvis Sindsro.

Paa dette Sted falder nu Intervieweren ind med Spørgsmaalet om, *hvem* der da skal afgøre, om *Venstre* er demokratisk eller antidemokratisk. Og (idet hun nærmer sig Grænsen for det tilladeligt nærgaaende) fortsætter hun: »Jeres Krav om at slaa til i Tide for at bevare Demokratiet vækker ikke ringe Uro«.

Med Sigte paa den sidste af disse Udtalelser svarer den interviewede Politiker, at ethvert anstændigt Menneske maa mene, »at det nazistiske Uvæsen, som huserede i Landet før Krigen, burde være slaaet ned med haard Haand«. Udmærket! Det var vistnok efter 22. Juni 1941 klart for alle. Men nu det næste, det almindelige Spørgsmaal: Hvem skal afgøre, om et Parti er demokratisk? Hertil svarer Politikerne — og vi vil give Svaret in extenso —: »Hvem skal bestemme, om et Partis eller enkelte Personers Opførsel krænker Demokratiet, spørges der. Man behøver saamænd ikke at være saa ængstelige — som om det voldte noget somhelst Besvær at vurdere Hitlerfascismen som antidemokratisk«.

Vi behøver altsaa ifølge *Liste K* ikke at være »ængstelige« med Hensyn til det opstillede Spørgsmaals Besvarelse, det besvarer saa at sige sig selv. Vi ser da ogsaa Intervieweren høfligt beroliget forlade det uddebatterede Emne og gaa over til næste Punkt paa Programmet. Læseren, der stadig ikke skylder Politikerne noget og kan tillade sig at være nærgaaende i dette Ords mere egentlige Betydning, kunde dog ønske, at Interviewet fortsattes endnu et lille Stykke Tid. Det er jo nemlig ikke *Liste K's* Følelser overfor Hitlerfascismen, vi interesserer os for, de er velkendte, og vi deler dem ganske, men det kvalmer os at se Hr. Hitler og hans Regimente kørt op i Tide og Utide, naar det er helt andre Ting, der er paa Tapetet. Baade fordi det er banalt, i Betragtning af Tid og Sted, og fordi det bliver den Taagesky, i hvilken Politikerne ser sit Snit til at forsvinde netop paa det kritiske Punkt.

Man kunde derfor tænke sig Interviewet fortsat f. Eks. med følgende Spørgsmaal:

1. Hvilke er de antidemokratiske Metoder, som *Venstre* mistænkes for eventuelt at ville mobilisere for at modvirke

en Udvikling til det folkelige Flertals Bedste?

2. Hvori adskiller »det folkelige Flertal« sig fra »Flertallet« slet og ret?

3. Hvem skal afgøre, om et Parti er antidemokratisk (og heri indgaaer naturligvis ogsaa Spørgsmaalet: hvad er »antidemokratisk«?). Hvem skal afgøre, om en iagttagen Udvikling er til Folkets (eventuelt »det folkelige Flertals«) Bedste? Her sigtes altsaa ikke til de oplagte Tilfælde, som alle (»anstændige«) Mennesker er enige om, men netop til dem, man kan betegne som tvivlsomme.

Besvarelsen af disse Spørgsmaal vil vel være af Betydning for de fleste politisk Interesserede. Det er jo væsentligt for Konsolideringen af et Lands politiske Struktur i Almindelighed, at den ene ved, hvor den anden staar. I højere Grad end af de fleste andre vil vigtige Bidrag kunne ydes til dette Formaal netop af *K-listens* Politikere.

2. Nov. 1945.

J. N. Brønsted.

Branner og Krigslitteraturen.

Fra Forlagsboghandler P. Branner har vi modtaget dette Brev:

I Nummer 27 af »Frit Danmark« er der en Anmeldelse af Lord Vansittarts Bog. Som Bogens Forlægger skal jeg naturligvis ikke indlade mig paa at kritisere Anmelderens Syn paa Bogen og dens Forfatter, men da Anmelderen bl. a. skriver: »Branner, der under forrige Krig tjente en Formue (hvor ved han det fra?) paa at udgive engelsk Krigspropaganda, og som paa Grund af Tidernes Ugunst i denne Omgang er blevet snydt for sin Chance, har aabenbart ment, at man endnu kan indhente det forsømte«, vil jeg gerne have Lov til at udtale, at jeg finder en saadan Udtalelse malplaceret. Naturligvis kan jeg vanskeligt bevise, at Forlaget, ogsaa med Hensyn til Krigslitteraturen, har Idealer ud over bloi at tjene Penge, men — som vi netop har prøvet at klarlægge ved en Notits bag paa disse Bøger — har set det som vor Opgave at udgive et saa fyldigt Udvalg som muligt af de politiske Bøger, som vi var forhindret i at udgive under Besættelsen, og som vi mente ikke burde forholdes den danske Læseverden og danske Biblioteker, selvom de saaledes udkom noget post festum. Vi mente til lige at burde bringe Bøger med forskellige Synspunkter, og jeg maa bedrøve Anmelderen med, at der kommer endnu flere politiske Bøger om Krigen, som vi har følt det som en Pligt at udgive i dansk Oversættelse, selvom Udgivelserne desværre er blevet stærkt forsinket.

Deres ærbødige

Poul Branner.

UDENRIGS-KRONIK

Pund og Dollar.

I flere Maaneder har England og Amerika forhandlet om en finansiel Ordning til Laane-og-Lejelovens Afløsning. Det bebudes nu, at der snart vil foreligge et Resultat, og det imødeses i den største Spænding, da det vil faa overordentlig Betydning for Verdenshandelens Udvikling og formentlig ogsaa direkte for vor egen Handel med Omverdenen.

England er gaaet fattigt ud af Krigen, det har betalt Sejren blandt andet med Hovedparten af sine udenlandske Investeringer, og for at komme i Gang igen, for at bringe sin Eksport-Industri op paa den Kapacitet, som er nødvendig for den økonomiske Genopbygning, maa man kunne købe ogsaa uden for Sterlingomraadet, det vil i Praksis sige for Dollars. Kernen i de engelsk-amerikanske Forhandlinger er et Dollars-»Laan« paa fire eller fem Milliarder, skønt man fra engelsk Side ikke er helt villig til at acceptere Laane-Formlen. Man finder det rimeligt at opfatte et amerikansk Bidrag som en Slags Afrunding af Krigstidens Ydelser under Laane-og-Lejeloven. Dette Synspunkt var Baggrunden for den Opstilling af Krigsbyrdernes Fordeling paa England og Amerika, som den britiske Hovedforhandler i Washington Lord Keynes for nogen Tid siden publicerede. Den gik i sine Hovedtræk ud paa, at England i Forhold til Folkemængden havde tre en halv Gang saa mange faldne og savnede som De Forenede Stater og to en halv Gang saa mange saarede, og at Storbritanniens Krigsudgifter i Forhold til Befolkningstallet havde været 50 Procent højere end U. S. A. Englænderne har derfor ikke som Amerikanerne rigtig kunnet opfatte den paa-tænkte Dollars-Kredit som et regulært Laan, og Modsætningerne om Milliardernes Forrentning har derfor i høj Grad præget de løbende Forhandlinger.

Fra amerikansk Side er man i Princippet villig til at hjælpe Storbritannien. Dette skyldes naturligvis ikke al-

mindelig Godgørehed eller Vilje til at være »Verdens Malkeko«, men simpelt hen et yderst realistisk Ønske om at forhindre, at Imperiet udvikler sig til en lukket økonomisk Enhed. Derfor er det heller ikke alene Forrentningen af de mange Milliarder Dollars, der har vanskeliggjort Forhandlingerne, men ogsaa de amerikanske Krav om, at Pundet saneres ved, at Imperielandene nedskærer deres Fordringer paa Moderlandet med 50 Procent, og at Sterling-Blokken i højere Grad aabnes for amerikansk Handel. Dette vil i den konkrete Sammenhæng sige, at ogsaa andre Lande end England selv kan faa Anledning til at nyde godt af Dollars-Laanet i Forhold til deres Sterling-Tilgodehavender.

Lignende amerikanske Bestræbelser ligger bag deres Arbejde for Gennemførelse af Bretton-Woods-Planerne. Disse gaar, som man ved, ud paa Skabelsen af en central, international Valuta-Reserve paa 8 Milliarder Dollars og Oprettelse af en Valutabank. Baade England og andre Lande gaar imidlertid imod Tanken i dens hidtidige Form, og der hersker derfor i Øjeblikket stor Usikkerhed om Planernes Virkeliggørelse.

I første Omgang samler Interessen sig da om de direkte engelsk-amerikanske Forhandlinger og Forventningerne om et snarligt Resultat. Det kan som sagt faa den største Betydning ogsaa for Danmark, selvom det saa længe Enkelthederne ikke er kendte, ikke kan siges i hvilket Omfang.

Men det fremgaar af de her givne Antydninger, at det berører et af de øjeblikkelige centrale Problemer for vor økonomiske Politik, herunder Spørgsmaalet om Nødvendigheden af snarest at søge yderligere direkte Dollarskredit i Fortsættelse af det allerede optagne Laan paa tyve Millioner. I videre Forstand inddrager det hele Spørgsmaalet om vore Muligheder for større Bevægelsesfrihed i Udenrigshandelen end den, der i Øjeblikket er angivet gennem vor noget ensidige Afhængighed af Sterling-Blokken.

16-11-45.

Erik Seidenfaden.

Om at være interesseret.

I Retsforbundets Blad »Vejen frem« for 10. Novbr. bringer en af de internerede en Hyldest og Tak til Fru Kirsten Lauritzen og Oluf Pedersen, sluttende med disse Ord:

»Jeg vil gerne takke Oluf Pedersen for hans Tale paa Rigsdagen; der er mange internerede, som føler sig i Taknemmelighedsgæld til ham, for hvis ingen havde haft Mod til at sige noget, havde vi vel siddet der endnu.«

Om sig selv skriver Indsenderen med en ejendommelig Trykfejl: »Selv har jeg været interesseret fra 5. Maj til 20. September ...«

Desværre har Oluf Pedersen ikke før 5. Maj været synderlig interesseret — i at hjælpe indespærrede Personer ud. Men han har jo i Folketinget erklæret, at han troede skam, at Kommunisterne frivilligt var gaaet med til at lade sig indespærre.

Og overfor en saadan Naivitet maa man bøje sig!

Høje om!

Verden gik til venstre!
Herhjemme gik det sløjere;
da Magten gik til Venstre,
gik Landet ud til højre.

Nyt fra England.

Politiken beretter følgende sensationelle Begivenhed i en stor Artikel fra Bladets britiske Hof-Korrespondent:

Mandag Aften kunde man da ogsaa se de to unge Prinsesser overvære Globeteatrets Forestilling i Selskab med to unge Gardeofficerer — og ikke, som man kunde vente det, fra Kongelogen, men fra forholdsvis beskedne Pladser i 1. Parket paa Gulvet. Det var Prinsesse Elizabeth, der selv havde ytret Ønske om ikke at skulle »sidde til Parade« i Kongelogen.

Sammen med Prinsesserne og de to unge Officerer saa man to Hofdamer, unge Damer af Selskabet, kun lidt ældre end Prinsesserne. De to unge Officerer tilhører efter alt at dømme Kategorien »Venner efter eget Valg«, og de vil altsaa nu faa Lejlighed til at omgaas Prinsesserne under frie Former: ledsage dem til Baller og paa Teater.

Det er Løjtnant Nigel Paget, Royal Horse Guards, 22 Aar gammel og Søn af Lady og Lord Paget, samt Løjtnant C. Petherick, Søn af Lady og Lord Petherick.

— I Danmark kan de vel nok — nu er Baura i Boldsen vasket ren!

Stangerup i Stockholm

En smilende, affabel Hakon
til Stockholm kom forleden Dag.
Han er en præsentabel Hakon,
der klæ'r sig med uhyre Smag.

Til Stockholm Danmark sender Hakon.
De modta'er ham som hædret Gæst.
Dèr hvor man ikke kender Hakon,
dèr gør han sig nu ogsaa bedst.

Den yderst litterære Hakon
optræder let og scenevant.
Nu nyder han den Ære, Hakon,
at være dansk Kulturgesandt.

Nu maa vel Landet flage, Hakon,
naar han til Danmark vender hjem.
Det længe gik tilbage, Hakon,
men Gudskelov, nu gaar det frem.
Spitfire.

Denne Tegning af vor Medarbejder Honoré Daumier er blevet til 78 Aar
før Opfindelsen af Atombomben!

Frihedskæmper-Bio

Frihedskæmpernes Oplysningsudvalg har bedt os meddele, at Udvalget er til Raadighed for alle Kompagni- eller Hjemmeværnsforeninger inden for Region 6 med Fremskaffelse af Talere, Underholdning, Films, Studieledere eller andre, der skal bruges i det kulturelle Arbejde i Foreningerne.

Oplysningsudvalget driver Frihedskæmper-Bio, Klerkegade 2, København, og afholder hver Mandag, Onsdag og Fredag Kl. 19,30 Foredrag og Filmforevisning, hvortil der er Adgang mod Forevisning af Hjemsendelsesbevis eller Medlemskort til »Frit Danmark« eller en anden af de tidligere illegale Organisationer.

Alle Henvendelser sker til Oplysningsudvalget, Klerkegade 2, Tlf. Byen 2405 (Lokal 26).

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
(sidstnævnte ansvarlig overf. Presseloven)

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
Ny Vestergade 13, København K.

Redaktion og Ekspedition:
Nørrevoldgade 11, København K.
Tlf. Central 15.745, Postgiro Nr. 4084

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

HOVEDLEDELSE:

C. A. Bodelsen,
Professor, Dr. phil.
Elias Bredsdorff,
Redaktør, cand. mag.
Chr. Christiansen,
Fagf. form., M. F., Aarhus
Kate Fleron,
Redaktør
Mogens Fog,
Professor, M. F.
Niels Foged,
Lektor, Odense
Børge Houmann,
Redaktør, M. F.

Ingeborg Højlt,
Vordingborg

K. V. Jensen,
Tandlæge, Tønder

Meldgaard Kristensen,
Overportør

Teit Kærn,
Reservekirurg, Dr. med.

Gelius Lund,
Rigsdagsstenograf

Aksej Milthers,
Docent

Ragnhild Morville,
Viborg

J. Christmas Møller,
cand. jur., M. F.

Arne Noe-Nygaard,
Professor, Dr. phil.

Chr. Ostenfeld,
Civilingeniør, Dr. techn.

Jørgen Poulsen,
Civilingeniør, Hillerød

Waldemar Sørensen,
Fuldmægtig, Horsens

Ejnar Thorsen,
Civilingeniør

Sven Tobiesen,
Papirhandler, Esbjerg

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3,30 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes gennem Postvæsenet og de lokale Frit Danmark-Grupper eller direkte gennem Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning bliver udsendt. Løssalgsspris: 30 Øre